

Kríza morálnych hodnôt v súčasnej Európe a postoj Katolíckej cirkvi.

*Mons. Andrej Imrich, pomocný biskup, Rímskokatolícka cirkev Biskupstvo
Spišské Podhradie*

Úvod

Istý kunsthistorik objavil v jednom zanedbanom humne starú barokovú skriňu. Majiteľovi humna povedal: predajte mi tú skriňu, dám Vám za ňu tisíc eur. Majiteľ mu ju s radosťou prisľúbil a skriňu vyložili pod strechu pred humno na viditeľné miesto, aby si nový nádejný majiteľ mohol po ňu prísť. O chvíľu šiel tadiaľ akýsi tulák a vraví majiteľovi: hľadám nejaké drevo na kúrenie, dajte mi tú starú skriňu, ako kurivo mi vydrží aspoň štyri dni.

Akú hodnotu má vlastne tá skriňa? Je hodná tisíc eur alebo má hodnotu štvrté kubíka odpadového dreva, že majiteľ by mal ešte zaplatiť tomu, kto ten odpad odpratá?

I. V čom spočíva hodnota vecí

Hodnota vecí spočíva v ich užitočnosti. Tá skriňa barokovej krásy má pre kunsthistorika umeleckú hodnotu, ktorú jej vtlačil dávny majster. Po primeranom reštaurovaní môže naplno zažiariť svojou nádherou a potešiť každého človeka, ktorý spočinie na nej svojim pohľadom. Má ona tiež aj praktickú hodnotu, lebo môže poskytovať priestor na odkladanie vecí každodennej potreby. Spomínaný tulák jej dáva hodnotu odpadového dreva. Jej hodnota vlastne teraz závisí od toho, do akých rúk sa dostane. Inú hodnotu bude mať v rukách kunsthistorika a inú hodnotu v rukách tuláka. Veci dostávajú hodnotu a zmysel práve vo vzťahu k človekovi, ako mu môžu byť užitočné.

1. Materiálne hodnoty

K našej existencii, k nášmu šťastiu a k dôstojnému ľudskému životu potrebujeme chlieb, oblečenie, bývanie a mnohé iné životné potreby. Všetko toto vo vzťahu k nám získava hodnotu. Džbán vody na púšti, ktorý zachránil pútnika pred smrťou od smädu nadobudol veľkú hodnotu. Túto hodnotu získala voda vo vzťahu k človekovi, keď ju človek zužitkoval. Ropa, ktorá sa nachádza v arabských zemiach mala pred päťsto rokmi inú praktickú hodnotu ako dnes, lebo až dnes ju človek vie zužitkovať. Dnes k nej človek zaujal novú kvalitu vzťahu. K dôstojnému ľudskému životu sú materiálne hodnoty nutné, ale samé materiálne hodnoty nestačia.

2. Morálne hodnoty

Pretože k dôstojnému ľudskému životu materiálne hodnoty nestačia, musia byť sprevádzané morálnymi hodnotami, ktorým majú materiálne hodnoty podliehať. Medzi základné morálne hodnoty patria pravda a láska. Hodnotu materiálnych vecí môže človek meniť. Môže ich zhodnocovať aj znehodnocovať. Z konkrétneho brvna dreva môže človek urobiť umeleckú sochu, kvalitný kus nábytku, prípadne kôpku paliva. Konečný produkt bude mať rôznu hodnotu. Závisí to od človeka, ktorý sa toho brvna ujme.

Morálne hodnoty sú dané Bohom a sú nezávislé od človeka. Pravda je daná Bohom, človek ju nemôže meniť, môže ju iba s pokorou hľadať a spoznávať.

II. Dôležitosť morálnych hodnôt

Morálne hodnoty majú pôvod v Bohu a sú nemeniteľné. Čo je mravne dobré a čo zlé neurčuje človek, ale Boh.¹ Človek má morálne dobro s pokorou spoznávať a zaujať k nemu vzťah. Pri materiálnych veciach to je tak, že človek im môže zvýšiť hodnotu, inak povedané zhodnotiť ich. Pri morálnom dobre človek jeho hodnotu nemôže meniť, ale keď k morálnemu dobru zaujme kladný vzťah, vtedy človek zvyšuje svoju ľudskú dôstojnosť. Teda morálne dobro dáva hodnotu človekovi. Kto si cení morálne hodnoty, hodnotu pravdy, hodnotu dobrého skutku, hodnotu pokánia, hodnotu odpúšťania, ten sa stáva ušľachtilejším človekom s vyššou ľudskou dôstojnosťou. Nie je to však človek, ktorý dáva hodnotu dobrému skutku, ale je to dobrý skutok konaný človekom, ktorý zvyšuje dôstojnosť človeka. Hodnota dobrého skutku je určená Bohom.

1. Hodnota pravdy

Zosobnenou pravdou je Boh, ktorý je Pravda samá a ktorý úplne a dokonale pozná seba i všetko stvorenie, lebo je pôvodcom všetkého. On neomylné rozlišuje medzi dobrom a zlom. Pravda o ňom je ukrytá v stvorenstve. Tam sa nachádzajú stopy pravdy o Bohu. Pravdu o ňom tušíme vo svojom vnútri. Toto poznanie Boha je ešte hmlisté. Zreteľnú pravdu o sebe nám Boh odkrýva v Zjavení cez Mojžiša, prorokov a hlavne cez Ježiša Krista, ktorý je jeho verným obrazom.² Spoznať pravdu O Bohu alebo inými slovami spoznať Boha zo Zjavenia, znamená nielen sa oboznámiť, ale predovšetkým uveriť tomu, čo nám Kristus zjavil. Toto nás robí synmi a dcérami Nebeského otca, teda Božími deťmi a to nás dokonale pripodobňuje obrazu Ježiša Krista. Toto poznanie nám dáva neuveriteľnú dôstojnosť a uschopňuje nás to dosiahnuť neopísateľné šťastie vo večnosti. Pomocou poznania pravdy o Bohu a poznávania pravdy o stvorenstve sa zmocňujeme ostatných právd, pomocou ktorých sa dvíha naša dôstojnosť a schopnosť budovať svoje pozemské a večné šťastie.

2. Hodnota lásky

Láska veľmi úzko súvisí s pravdou. Čo pravda označuje ako dobro, k tomu láska inklinuje. Bez pravdy nemôže existovať láska, lebo pravda je jej objektom a bez lásky sa nemôže v našom živote uplatniť pravda. Láska je hodnota pochádzajúca od Boha. Človek sa môže nechať ňou zapáliť, prípadne ju odmietnuť. Pravá láska nemôže inklinovať k zlému. Ona je prameňom pocitu vnútorného pokoja a šťastia a šíriteľkou dobra vo svojom okolí.

III. Kríza morálnych hodnôt

Kríza morálnych hodnôt začína krízou lásky a jej deformáciou. Známkou pravej lásky je vždy obeta spojená s krížom. Obetovať sa a znášať kríž, to nikomu nechutí. Nákazou lásky je sebeckosť. Ono sa veľmi živo hlási o slovo v každej chvíli nášho života. Sebeckosť prejavuje pýchu, hľadá príjemnosť, rozkoš, pôžitky. Mať sa dobre a nebyť dobrým, to je sebecký životný štýl. Táto naša náklonnosť deformuje v nás lásku.

¹ Porov: KKC, čl. 1950 – 1960.

² Porov.: Jn 14, 9.

1. Sila sebecka

Ak sebecko, príjemnosť, rozkoš zabijú v našom srdci lásku, v našej hlave nastane zatemnenie rozumu. Prirodzenú i nadprirodzenú pravdu začneme spochybňovať a začne sa propagovať podivná životná subkultúra. Túto subkultúru vnášame nielen do občianskeho života, ale aj do života náboženského. Začne sa ohlasovať Kristus bez kríža, náboženstvo bez obety, Božie kráľovstvo bez pokánia.

2. Dnešné zatemnenie rozumu

Všimnime si snahy dnešnej doby. Nepotrebujeme veľké vzdelanie, aby sme pochopili, že najvyššou pozemskou hodnotou v živote jednotlivca je život a zdravie. Ak máme život a zdravie, vtedy pre nás má zmysel všetko ostatné, chlieb, bývanie, peniaze a ostatné potreby. Ak by nás niekto usmrtil, všetky spomínané veci stratia pre nás zmysel. Ale najvyššou pozemskou hodnotou je predsa zachovanie ľudského rodu. To uznávajú ľudia od nepamäti, preto sú ochotní umierať za vlast a uctievať si ako hrdinov tých, ktorí za svoju vlast položili životy.

Ani na to nepotrebujeme veľké vzdelanie, aby sme pochopili, že zachovanie ľudského rodu môže zabezpečiť iba spoločenstvo muža a ženy, nie spoločenstvo dvoch mužov, či spoločenstvo dvoch žien. Preto je takmer nepochopiteľné, ak sa verejnosť vo vyspelých krajinách dožaduje, aby sa v parlamente deklarovalo, že spoločenstvo dvoch mužov, či dvoch žien je rovnocenné spoločenstvu muža a ženy. To predsa nie je pravda, lebo len spoločenstvo muža a ženy dokáže zachovať pre ľudstvo tú najdôležitejšiu pozemskú hodnotu – zachovanie ľudského rodu.

Ide tu o neuveriteľné zatemnenie rozumu širokej verejnosti. Čo však tomu predchádza. Predchádza tomu sebecko – sebecká túžba po rozkoši. Ako keby sa tu presadzovala snaha vyhlásiť právo na rozkoš za základné ľudské právo. Aj rozkoš je dar Boží a k ľudskému životu patrí, ale len v hraniciach, ktoré stanovil Boh. Ale ono nemôže patriť medzi základné ľudské práva. Ak sa právo na rozkoš vyhlási za také právo ako právo na život, potom pre rozkoš bude dovolené všetko. Pre rozkoš bude dovolené opustiť manžela, či manželku, opustiť nedospelé deti, pre rozkoš budú dovolené všelijaké partnerstvá, pre rozkoš bude dovolené všetko.

Kríza morálnych hodnôt je v dnešnom rozvinutom svete veľmi silná. Začína ona sebeckom, ktoré deformuje pravú lásku a zatemňuje rozum. Ak je spochybnená pravda a deformovaná láska, potom sú zdeformované všetky ostatné morálne hodnoty. Nastupuje konzumný životný štýl, ktorý otrávi všetky oblasti života, počnúc rodinou až po život spoločenský.

IV. Postoj Katolíckej Cirkvi

Katolícka Cirkev ktorú Kristus posielal do tohto sveta, má úlohu ohlasovať Božie kráľovstvo a vyzývať ľud na pokánie. Východisko z takej vážnej morálnej krízy, v akej sa zmieta dnešný, po stránke technickej, rozvinutý svet je len a len cestou pokánia. Pokánie je úlohou každého kresťana. K nemu nás zaväzuje sviatosť krstu. Pokánie je permanentná snaha zanechávať cestu zla a nastupovať cestu dobra. Pokánie je ochota uznať každé zlo, zlo oľutovať a zanechať ho. Pokánie lieči chorobu spoločnosti, oživuje pravú lásku a osvecuje rozum. Kajúci človek je otvorený nefalšovanej pravde a ochotný k obetavej láske. Toto je východisko z každej krízy a z každého chaosu. Cirkev neustále povzbudzuje k pokániu. Cirkevný kalendár vymedzuje pre pokánie veľa času. Je to každý piatok počas celého roka, obdobie adventu

a obdobie pôstu. Pokáním Cirkev pripravuje Boží ľud na slávenie všetkých väčších udalostí, či už sa slávia v jednotlivých farnostiach, krajinách alebo na celom svete.

Záver

Dnešný človek opovrhne Bohom, spochybňuje a vysmieva sa takmer každej pravde, znevažuje tým hodnoty, ktoré nahrádza pseudohodnotami. Veci idú tak ďaleko, že to dosahuje známky rúhania sa. Jemným a citlivým dušiam to naháňa strach, že za to príde Boží trest.

V tomto ovzduší sa uprostred ľudu Božieho veľmi silno ujal kult Božieho milosrdenstva. Áno Božie milosrdenstvo je našou nádejou. Treba však vedieť, že Božie milosrdenstvo je účinné len pre kajúce duše.

Rodina a škola tu majú veľké poslanie. Deťom ponúkať pravdu o Bohu, o človeku i o ostatnom stvorenstve a vychovávať ich ku kajúcnosti a k pravej obetavej láske, ktorá sa nebojí kríža. Vrátime tak svetu pravé hodnoty a hlavne nádej.